

8. *Духовна і науково-педагогічна діяльність І.І.Огієнка в контексті українського національного відродження. Тези доповідей наук.-теор. конференції до 110-річчя від дня народження.* — Кам.-Под., 1992. — 220 с.
9. Див.: *Євгенія Сохацька.* На варті українства. Статті з літературознавчого і культурологічного доробку. До 30-річчя науково-педагогічної діяльності. — Кам.-Под.: Оіум, 2004. — С.272-370.
10. *Іван Огієнко (митрополит Іларіон).* Свята Почаївська Лавра / Упор., авт. передмови М.С.Тимошик. — К.: Наша культура і наука, 2004. — 440 с., іл. (Видавничий проект Фондації ім. Митрополита Іларіона (Огієнка) “Запізніле вороття”. — Серія 2. “Зарубіжні першодруки”. Том 3.)
11. *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта:* Наук. зб.: Серія історична та філологічна. Вип. 1. — Кам.-Под., 2003. — 200 с.

The article inform about the formation of the Centre of Ohienko Studies which has recently been formed in Kamjanets-Podilsky State University. The Centre colects data about Ohienko's works who was the principal of Kamjanets-Podilsky State Ukrainian University in 1918-1920. The Centre's tasks and research results are stated.

Key words: Centre of Ohienko Studies, cardinal Ilarion, colony, conferences, research work, education aid, Ivan Ohienko Society.

Отримано: 13.09.2005 р.

УДК 001(477.42)(092)

М.С.Поліщук

Краєзнавець, м. Брусилів

ІВАН ОГІЄНКО Й СЬОГОДЕННЯ РІДНОГО ЙОГО БРУСИЛОВА

У статті йдеться про труднощі щодо увічнення пам'яті Івана Огієнка в Брусиліві на Житомирщині, де він народився.

Ключові слова: Великий Українець, репресії, кабінет-музей, слава предків, пошана.

То була десь середина 90-х років ХХ ст. Ми завітали до методичного кабінету відділу народної освіти Брусилівської райдержадміністрації з метою переглянути журнал “Рідна школа”. Завідуюча Лариса Михайлівна Пінчук люб'язно надала нам комплект. Тут же вона розпочала розмову педагогічного спрямування:

— Ми використовуємо в своїй роботі педагогічну спадщину і російських педагогів, — підкреслила пані Пінчук. Це нас здивувало. Наступила мовчанка. Розмова перервалась.

... Згадалися слова народного депутата України Левка Лук'яненка з його книги “Вірую в Бога і Україну”, де він зазначив, що значна частина українського вчительства, вихована в ті радянські часи, далека від національних традицій [1, с.173]. І справді, вихову-

вати з учнівської молоді українських патріотів зможе лише учитель — патріот України.

Для відродження системи національної освіти в Україні насамперед треба спиратись на багату педагогічну спадщину українських педагогів. Серед них наш земляк, родом з Брусилова Іван Іванович Огієнко — Просвітитель, Мислитель, Великий Українець ХХ ст.

Його постать, як педагога, повинна бути поряд з такими педагогами, як Песталоцці Й.Г. (1747-1827), Коменський Я.А. (1592-1670), Ушинський К.Д. (1823-1871), Ващенко Г. (1878-1967), І.І.Огієнко більше, набагато більше прислужився рідному народові, ніж наш український педагог К.Д.Ушинський. Так, Ушинський вважається одним із засновників педагогічної науки в Росії і Україні, творцем народної школи, фундатором дитячої і педагогічної психології. Так, Ушинський створив провідну ідею педагогічної теорії — ідею народності виховання. Так, Ушинський вважається педагогом світового масштабу, цілою епохою в розвитку не тільки національної, а й світової педагогічної думки [2, с.74].

Однак К.Д.Ушинський не розробляв концепції української національної освіти. Він не створив жодного українського підручника. Навіть не складав українського букваря! А Т.Г.Шевченко для недільних шкіл в Україні склав і видав “Букварь южноруський” у 1861 р. тиражем у 10.000 екземплярів.

З проголошенням у 1991 р. незалежної Української держави повернувся із забуття І.І.Огієнко. Повертається українському народові його багату наукова спадщина. Передбачається видання повного зібрання його творів, а це, на думку деяких вчених, становитиме, орієнтовно, 100 томів. Наближається ювілейна дата в 2007 році — 125-та річниця від дня народження І.І.Огієнка. Отож сподіваємось на вихід у світ перших томів цього видання.

До цієї ювілейної дати слід було б поставити в Брусиліві пам'ятник І.І.Огієнкові. Макет такого пам'ятника виготовив скульптор, заслужений діяч мистецтв України В.І.Фещенко з Житомира.

Окрім цього, необхідно встановити меморіальні дошки в місцях, пов'язаних з Огієнком у рідному Брусиліві.

Але, крім усього вищесказаного, необхідно відкрити на батьківщині нашого земляка літературно-меморіальний музей його імені. Ще в 1993 р. Григорій Андрійович Огородник*, один з родичів І.І.Огієнка, підняв клопотання перед місцевою владою в Брусиліві про повернення будинку по вул. Лесі Українки, 49 в цьому ж селищі, що належав раніше Гнату Федоровичу Огієнку, і використати його для заснування музею І.І.Огієнка. Педагога Г.Ф.Огієнка в 1930 р. було засуджено на три роки заслання на Північ, звідки він не повернувся. Репресіям піддано і його сім'ю (син Григорій — педагог, не повернувся із заслання, син Василь** відбув термін заслання і повернувся додому, двом дочкам — педагогам Марії і Олександрі — було наказано залишити працю і

виїхати за межі району, а їхній будинок місцева влада незаконно відібрала. Згаданий син Г.Ф.Огієнка Василь у своєму заповіті^{***} вказав, щоб цей будинок використати для заснування в ньому музею І.І.Огієнка або ж віддати його для потреб української православної церкви. Кілька років Г.А.Огородник оббивав пороги кабінетів місцевої влади з проханням повернути цей будинок, однак районне керівництво залишалось байдужим. Влада продала цей будинок стороннім людям за безцінь — всього-на-всього за 56.453 українські купони^{****}.

У березні 2002 р. в приміщенні Брусилівської української православної церкви Київського патріархату завдяки старанням священника Олега відбулось урочисте відкриття кабінету — музею І.І.Огієнка. В ньому побували чимало відвідувачів. Зокрема в 2003р. відвідав кабінет-музей Микола Плав'юк — останній президент Української Народної Республіки в еміграції, лауреат премії імені І.І.Огієнка.

Щоб залучити до педагогічної спадщини нашого земляка учнівську молодь, ми звернулись восени цього року до редактора районної газети "Відродження" Л.М.Філоненко з проханням допомогти налагодженню постійного відвідування школярами кабінет-музею. Л.Філоненко зателефонувала до школи №2 в Брусиліві. Першою вчителькою, яка організувала екскурсію своїх вихованців до кабінету-музею І.І.Огієнка, стала Наталія Миколаївна Бісик. Вона тоді працювала в Брусилівській середній школі №2 вчителем української мови й літератури. Отож наприкінці навчального року влітку 2003 р. відбулась перша екскурсія школярів до кабінету-музею. Вони змогли побачити і погортати книги І.І.Огієнка.

У цій же школі виготовлено стенд, де розміщено фотографії з життя і діяльності на педагогічній ниві І.І.Огієнка, а в шкільній бібліотеці організована виставка книг, написаних Огієнком. Кабінет-музей Огієнка відвідала група зі школи №1 Брусилова. На уроках з народознавства в школах району вчителі ознайомлюють дітей з педагогічною спадщиною Огієнка.

А пізніше цього ж року ми звернулися до керівників районного відділу освіти з проханням організувати екскурсію вчителів під час проведення серпневої конференції педагогічного колективу району.

Вчителі району побували в кабінеті-музеї. Відбулося своєрідне спілкування їх з колишнім міністром освіти Директорії Української Народної Республіки І.І.Огієнком, прилучення до його педагогічної спадщини.

... Все це перші кроки. Щоб вийти зі скрутного становища, в якому опинилося питання про відкриття літературно-меморіального музею І.І.Огієнка в Брусиліві, наш земляк О.О.Омельченко, лауреат премії імені І.І.Огієнка, подарував свій власний будинок в Брусиліві по вул. Лесі Українки 25, для розміщення в ньому названого музею.

Цей будинок знаходиться поруч з садибою, де народився Огієнко. Якихось сотня метрів. Залишилось зробити лише юридичні формальності щодо оформлення передачі цього будинку для музею.

На наш запит Міністерство культури і мистецтва України повідомило: *“Підтримуючи необхідність створення такого музею, зазначаємо, що, згідно з ст. 7 Закону України “Про музеї та музейну справу”, рішення про створення музею приймає співзасновник, який повинен забезпечити його приміщенням, музейним зібранням, фінансуванням тощо. У даному випадку — Житомирська обласна державна адміністрація.*

У свою чергу, відділ музейної справи Мінкультури готовий доручити Національному музею літератури України надати організаційно-методичну допомогу у створенні цього музею”.

Місцеві власті знову стали чинити перепони. Нам надійшов лист з управління культури Житомирської облдержадміністрації від 28 серпня 2003 р., в якому повідомлялось, що після документального оформлення передачі будинку Омельченка у власність громади смт. Брусилова там буде розміщено районний краєзнавчий музей, в експозиціях якого життя та діяльність І.І.Огієнка висвітлюватиметься в повному обсязі.

Цей краєзнавчий музей створено давно, ще при тодішній радянській владі, має своє власне приміщення по вул. Огієнка, 1. Бачте, як пояснила завідувача відділом культури райдержадміністрації, дитяча музична школа знаходиться в тісному приміщенні. Необхідно додаткові класні кімнати. Отож і вирішили: краєзнавчий музей перенести в будинок, подарований Омельченком, а будинок, що вивільниться, передати музичній школі.

Люди добрі, не можна ігнорувати волі Омельченка! Адже він подарував свій власний будинок для розміщення в ньому літературно-меморіального музею І.І.Огієнка! Знаючи таку ситуацію, Омельченко і не поспішав з юридичним оформленням передачі свого будинку для музею. Ось так і простояв три роки цей будинок під замком! Три роки. І ніяких позитивних зрушень.

Якби було шире бажання у можновладців, то літературно-меморіальний музей І.І.Огієнка можна було б відкрити ще на початку 90-х років ХХ ст. А колишній голова райдержадміністрації В.І.Шпакович запевняв присутніх на березневих урочистостях пам'яті І.І.Огієнка, що такий музей буде відкритий. Слова виявились пустопорожніми.

Обіцяло керівництво району вдруге відкрити в банку окремих рахунок для збору коштів від приватних громадян, організацій, підприємств на побудову пам'ятника. Так і не було нічого зроблено. До речі, ще на початку 90-х р. розпочато було збір коштів для цієї мети, але банк “Україна” тоді зазнав банкрутства і гроші пропали.

15 січня 1996 р. в Брусиліві з'явилася вулиця Івана Огієнка.

Селищна рада перейменувала стару назву вулиці “1 Мая” на честь нашого земляка І.Огієнка. Але дивна річ! Місцева райгазета “Відродження” продовжує називати в своїх публікаціях цю вулицю під старою назвою “1 Травня”. Запитуюмо редактора Л.Філоненко, в чім річ. Виявляється, що в селищній раді немає коштів, щоб виготовити новий штамп (з новою назвою вулиці) та інші юридичного характеру папірці. Це виглядає досить смішно. За якихось вісім років не знайти коштів! Це просто нісенітниця.

А коли ми запропонували цій же районній газеті матеріал під назвою “Мандрівка вулицями Брусилова”, де між іншим було згадано вулицю, якою ходив малий хлопчик-школяр Ваня Огієнко до Воскресенської школи прислужувати священику Никанору Сташевському (так розпочиналися перші кроки на релігійній ниві майбутнього митрополита Іларіона), і що цю вулицю названо його ім'ям, то редакція газети не наважилася надрукувати його. Як не наважилася публікувати й іншу замітку “Останнє пристановище І.І.Огієнка”, в якій йшлося про останній період життя нашого земляка в Канаді, про висловлену думку відомого канадського релігійного діяча Степана Ярмуса: православна церква в недалекому майбутньому визнає і долучить до плеяди святих також і ім'я І.Огієнка за його великий внесок у відродження Української православної церкви.

— Це не Огієнкова газета, — відповіла редактор райгазети “Відродження”. Ось так з вересня 2003 року і залежалися в редакційному портфелі ці два матеріали!

І все ж таки цього 2005 року вищезгадані матеріали про І.І.Огієнка надрукувала газета “Вільне слово”, що виходить у Житомирі.

Отже, як бачимо з наведених фактів, попередній урядовий режим не був заохочений гідно вшанувати пам'ять нашого земляка І.І.Огієнка (хоч дещо було зроблено: засновано премію його імені, встановлено гранітну стелу біля родинної садиби, яка стверджує, що тут народився І.І.Огієнко, перейменовано на його честь вулицю в Брусиліві), замість конкретних справ були лише обіцянки.

Адже, за висловом українського письменника М.Т.Рильського, той, хто не знає свого минулого, не вартий майбутнього, хто не відає про славу предків, сам не вартий пошани.

Список використаних джерел:

1. *Лук'яненко Левко*. Вірую в Бога і Україну. — К., 1994.
2. *Потапенко К.К.* Педагог світового масштабу // Рідна школа. — 1994. — № 8.

The article deals with the difficulty in commemoration of Ivan Ohienko in Brusyliv in Zhytomyrschyna where he was born.

Key words: Great Ukrainian, repressions, office-museum, ancestors glory, honour.

Отримано: 10.03.2005 р.